

Remissyttrande

Datum 2023-11-21

Diarienummer RS 2023-04375

Ert diarienummer U2023/02078

Utbildningsdepartementet

Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31)

Västra Götalandsregionen (VGR) har som remissinstans tagit del av betänkandet Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31), och lämnar följande yttrande.

VGR ställer sig i huvudsak positiv till utredningens bedömningar och förslag. Yrkeshögskolan har en central roll för att möta behoven av kompetens i arbetslivet, både inom privat och offentlig sektor, och behöver ges stabila och långsiktiga förutsättningar för att bidra till ett relevant och flexibelt utbildningsutbud.

Nedan följer delar i utredningen där VGR har särskilda synpunkter.

4.8 Förslag om ett gemensamt system för ansökan

4.8.1 Uppdrag att genomföra en förstudie

Utredningens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH), Myndigheten för digital förvaltning och Universitets- och högskolerådet får ett gemensamt uppdrag att genomföra en förstudie för inrättandet av ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan. Förstudien ska ta sin utgångspunkt i det förslag till utformandet av ansökningssystemet som presenteras i denna utredning. MYH ska samordna arbetet som ska resultera i en kravspecifikation för systemet och förslag på hur det ska förvaltas.

VGR tillstyrker utredningens förslag, men vill även framföra följande: VGR ser att det finns flera delar där det skulle vara gynnsamt med ett centralt antagningsförfarande för utbildning inom yrkeshögskolan. Ett centralt antagningsförfarande kan säkerställa korrekta kompetenskrav för den aktuella utbildningen och därmed att de studerande har samma kunskapsnivå. Ett exempel är krav på yrkesbevis för en undersköterska, för att kvalificera för studier på en specialistutbildning. Samtidigt ser VGR att det för vissa utbildningar behöver finnas utrymme för särskilda krav i samband med ansökan. Exempelvis för utbildningar inom naturbruk så som agrotekniker eller hovslagare.

VGR vill uppmana myndigheterna till en kontakt vid en eventuell förstudie, för att inhämta erfarenheter och synpunkter.

6.12 Överväganden och förslag om LIA (lärande i arbete)

6.12.2 Förslag om LIA i framtidens yrkeshögskola

Utredningens förslag: För utbildningar som omfattar minst 100 yrkeshögskolepoäng och som inte är fördjupningsutbildningar ska minst en fjärdedel av utbildningstiden bestå av lärande i arbete på en arbetsplats (LIA) om inte undantag medgetts av Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH). Undantag från kravet får beviljas av MYH, efter ansökan, om det finns särskilda skäl. MYH får meddela ytterligare föreskrifter om ansökan. Av utbildningsplanen ska framgå omfattningen av LIA om sådant lärande ingår i utbildningen eller att beslut om undantag fattats av MYH samt datum för beslutet.

VGR tillstyrker förslaget, men vill också framföra följande:

VGR saknar i utredningen resonemang om någon form av ”elevpeng” som kan följa med vid LIA, liknande det system som finns för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) inom högskola och universitet. En finansiering som följer med den studerande skulle kunna stimulera fler LIA-platser, samt bidra till att säkra kvalitetsnivån på LIA-platserna.

7.8 Förslag för mer långsiktiga förutsättningar

7.8.1 Fortsätt att förenkla processerna vid ansökan

Utredningens bedömning: Myndigheten för yrkeshögskolan bör fortsätta att ta initiativ för att skapa förutsättningar för långsiktig planering för utbildningsanordnare genom att förenkla ansökningsprocessen för anordnarna.

VGR instämmer i utredningens bedömning men vill också framföra följande: I utredningen saknas resonemang om den del i ansökningsförfarandet där utbildningsanordnare kontaktar arbetsgivare för att samla in avsiktsförklaringar inför tilldelningsbeslut. Det skapar en orimlig arbetsbörda hos många arbetsgivare som VGR ser inte är nödvändig, och VGR anser därför att MYH behöver tydliggöra för utbildningsanordnare att ett sådant krav inte föreligger. Ett sådant tydliggörande skulle sannolikt bidra till att förenkla ansökningsprocessen för många utbildningsanordnare.

Vidare instämmer VGR i utredarens resonemang om att det bör gå att underlätta processen för omsök där utbildningsanordnare och utbildningar redan finns i myndighetens system.

7.8.2 Stimulera utbildningsmiljöer som skapar förutsättningar för investeringstunga utbildningar i ett flexibelt system

Utredningens förslag: En utredning ska få i uppdrag att identifiera behovet av utbildningsmiljöer och utreda hur staten på ett samhällsekonomiskt sätt kan stimulera att sådana miljöer skapas.

VGR tillstyrker utredningens förslag, men vill samtidigt lyfta fram följande synpunkter:

VGR instämmer i att staten behöver ta ett långsiktigt ansvar för finansieringen av investeringstunga utbildningar. Samtidigt vill VGR betona vikten av att stärka redan befintliga utbildningsmiljöer och inte nödvändigtvis stimulera tillkomsten av nya. VGR uppmanar en framtida utredare att ta del av de erfarenheter VGR har av samverkan runt viktiga utbildningsmiljöer i Västra Götaland, bland annat mot bakgrund av kommande etableringar inom batteri- och fordonsindustrin som kräver precision i utbildningsutbudet och välutvecklade lärmiljöer.

För att finansiera investeringstunga utbildningsmiljöer tolkar vi det som att utredningen föreslår att det ska ske en omfördelning av utgifter inom flera utgiftsområden, bland annat utgiftsområde 19 Regional utveckling (anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder). Hur en omfördelning bör göras framgår inte. VGR anser att ett statligt långsiktigt ansvar för utbildningsmiljöer behöver omfatta en statlig finansiering som inte minskar de regionala utvecklingsmedlen.

För att skapa långsiktiga förutsättningar för yrkeshögskolan vill VGR dessutom framföra följande synpunkter:

Myndigheten för yrkeshögskolan behöver bättre nyttja möjligheten till fler utbildningsomgångar

I utredningens överväganden framhålls att det inte krävs några nya regler för att göra det möjligt att bevilja fler utbildningsomgångar än vad dagens system medger, utan att möjligheten för MYH att bevilja utbildningsomgångar upp till sju gånger i samma beslut är tillräckligt. I stället menar utredaren att MYH i högre grad behöver nyttja möjligheten till fler utbildningsomgångar vid beslut.

VGR instämmer i utredningens resonemang om att MYH bättre behöver nyttja möjligheten till fler utbildningsomgångar i ett och samma beslut. Det behövs för att skapa långsiktighet i utbildningsanordnarnas planeringsförutsättningar. Särskilt för investeringstunga utbildningar är det extra viktigt att det finns en långsiktighet i besluten.

Myndigheten för yrkeshögskolan behöver förtydliga hur ansökningar prioriteras

VGR ser att beviljandeprocessen för ansökningar behöver bli mer transparent, i meningen att det behöver bli tydligare hur beviljanden inom utbildningsområden prioriteras. Mycket kraft läggs på att skriva fram och skicka in ansökningar, samtidigt som beviljandegraden är relativt låg. Här ser vi att systemet behöver bli mer effektivt och det behöver bli tydligare hur exempelvis utbildningar inom bristyrken prioriteras. Detsamma gäller motivering av avslag, särskilt för utbildningar som funnits under flera år.

Geografiska spridning är viktigt för att stimulera livslångt lärande

Utredningens resonemang om utbildningarnas geografiska spridning är få. VGR ser att yrkeshögskolan har en central roll att bidra till kompetensförsörjning och livslångt lärande. För att leva upp till den rollen fullt ut behöver det finnas en god

regional spridning för att öka tillgången till utbildningsformen, något som gynnar både studerande och arbetsgivare. Ett exempel från vår region är utbildningar till tandsköterska, som behöver finnas på flera platser inom regionen för att kunna bidra till arbetsmarknadens behov.

Ökad samordning mellan myndigheter för bedömning av kompetensbehov

För att MYH ska kunna göra analyser av arbetsmarknadens behov av kompetens och i förlängningen välgrundade beslut om utbildningar och tilldelning av utbildningsplatser behövs utvecklad statistik. I utredningen framhålls att regeringen vidtagit åtgärder som på olika sätt kan bidra till bättre underlag och analyser, och utredningen bedömer därför att det inte behövs ytterligare styrning för att åstadkomma detta.

VGR ska i rollen som regionalt utvecklingsansvarig bedöma kompetensbehov i länet på både kort och lång sikt. För detta är vi beroende av en god samverkan med och mellan myndigheter. VGR ser att samverkan mellan myndigheter behöver bli bättre för mer träffsäkra underlag, och tänker då särskilt på uppdragen för Skolverket respektive MYH att samla in regionala behovsunderlag för gymnasieskolan och vuxenutbildningen samt yrkeshögskolan. Dessa uppdrag behöver takta i mycket högre utsträckning än idag, för att minska risk för motstridiga uppgifter och för att samordna informationsinhämtningen från branscher och arbetsgivare.

VGR ser också att Statistiska Centralbyrån behöver få långsiktiga förutsättningar att återkommande ta fram regionalt nedbrutna utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser (UAP) som är ett viktigt underlag både i regionerna och i MYH:s analysarbete. VGR ser även att innehållet i UAP behöver utvecklas med en tydligare nivåindelning för prognos av behov och brist inom yrkeshögskolan, och inte som idag där YH-nivån är sammanslagen med behov på eftergymnasial nivå.

10.7 Andra förändringar för att stärka kvaliteten i yrkeshögskolan

10.7.1 Fler åtgärder behövs för att främja kvaliteten i yrkeshögskolan

Utredningens förslag: För att främja kvaliteten i yrkeshögskolan föreslås att Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) ges i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att öka de studerandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningarna genom att undersöka vilka funktioner som kan vara gemensamma kopplat till studerandehälsa.

VGR tillstyrker förslaget, men vill också lyfta följande:

VGR ser att det finns ett behov av en organiserad studerandehälsa även inom yrkeshögskolan, som inte bara innehåller specialpedagogiskt stöd utan även kurator. Det är viktigt att det finns en organiserad studerandehälsa för att kunna jobba främjande och förebyggande. Samtidigt innebär det ökade kostnader för utbildningsanordnarna, vilket behöver räknas in i den kostnadstäckning som utgår.

11.10 Förslag som bidrar till hållbar utveckling och kompetens för klimatomställningen

11.10.1 Fler platser på yrkeshögskolans program och kurser

Utredningens förslag: Yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel både för program och kurser.

VGR tillstyrker utredningens förslag, men vill samtidigt lyfta fram följande synpunkter:

I utredningen framhålls att vid en expansion av yrkeshögskolan är det viktigt att skapa en stark samverkan mellan centrala aktörer i systemet. Som exempel noteras myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet, utbildningsanordnare, branscher och regionalt utvecklingsansvariga. VGR kan bara instämma i behovet av stärkt samverkan, både för att öka kunskapen om yrkeshögskolan som utbildningsform, och för att gemensamt främja ett relevant utbildningsutbud som möter arbetsmarknadens behov. I utredningen lyfts samtidigt utmaningen i att fylla nuvarande utbildningsplatser inom vissa utbildningsområden, bland annat teknik och tillverkning. Särskilt bekymmersamt är det att samhället inte lyckas öka attraktionskraften i efterfrågade yrkesroller så att fler söker sig till dessa. Här ser VGR exempelvis att regeringens satsningar på ökad attraktionskraft för ingenjörutbildningar behöver utvidgas till fler områden och utbildningsformer med lågt söktryck och kompetensbrist.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Helén Eliasson
Regionstyrelsens ordförande

Håkan Sandahl
Regiondirektör